

ΤΗΛΕΦ. 23-318

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1911

ΑΡΙΘ. ....

Ζ
Υ
Θ
Ο
Σ
Φ
Ι
Ε

Π
Α
Γ
Ο
Σ
Φ
Ι
Ε

Ο
"ΑΡΓΟΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ"
ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ
Γ. ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Θ. Α. ΚΑΛΟΓΕΡΙΚΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΤΑΚΗΣ Μ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΤΟ ΜΟΝΟΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ
ΘΑΟΣ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 9—ΤΗΛΕΦ. 75-56
— ΑΘΗΝΑΙ —

Απόσπασμα "ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ"

Χρονολογία 29. ΜΑΙ. 1934

ΠΑΛΛΗ ΑΘΗΝΑ

ΜΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΡΟΪΔΗ
ΠΟΥ ΕΞΑΓΡΙΩΝΕΙ ΤΟΝ ΣΟΥΡΗΝ

ΤΟ ΕΚΟΜΙΟΝ ΤΟΥ ΚΑΚΚΟΥ

ΜΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΡΟΪΔΗ ΠΟΥ ΕΞΑΓΡΙΩΝΕΙ ΤΟΝ ΣΟΥΡΗΝ

ΤΟ ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΤΟΥ ΚΟΚΚΟΥ

Ἡ μνήμη τοῦ Σουρή τιμάται, κατ' αὐτάς, με διπλᾶ ἀποκαλυπτήρια. Δύο πρωτομαί, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία, — ἔργον τοῦ γλύπτου κ. Ν. Γεωργαντή, — θά στηθῆ εἰς τὸ νεκροταφεῖον, ἡ δὲ ἄλλη, — τοῦ κ. Δημητριάδη, — εἰς τὸ Ζάππειον. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ αὐτῇ καὶ ἀντὶ οἰασθήποτε ἄλλης ἀνασκοπήσεως τοῦ ἔργου τοῦ ποιητοῦ, διὰ τὸ ὅποιον, ἄλλως τε, τόσα ἔχουν γραφῆ, προτιμῶμεν νὰ διηγηθῶμεν ἕνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικώτερα ἀνέκδοτα τῆς ζωῆς του : Τὸν καυγᾶ του μετὸν Ἐμμανουὴλ Ροΐδην.

Ἐὰν βάλῃ κανεὶς κατὰ μέρος μερικὰς, ἀκαδημαϊκῆς ὅλως φύσεως, μικρογκρίνιες καὶ διαφορὰς, τὰ δύο κυριώτερα πρόσωπα τοῦ σημερινοῦ μου σημειώματος, ὁ Ροΐδης καὶ ὁ Σουρῆς, μιὰ πού δὲν εἶχαν τίποτε νὰ μοιράσων, οὔτε ἀργομισθίαις οὔτε κυβερνητικῆς εὐνοίας, τὸ ἀντίτιμον τῶν ὁποίων πληρώνεται ἀπὸ τὸν προϋπολογισμόν, τὰ πηγαινάν ἀρκετὰ καλά. Ὅσο μποροῦν νὰ τὰ πηγαίνουν δύο σπιρτόξοι ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων, δύο ἀνήσυχες καὶ μαχητικῆς ἰδiosisκρασίαις, με σατυρικῆ καὶ τσαχπίνικη προδιάθεσι. Πιθανόν, μάλιστα, αἱ σχέσεις τῶν δύο ἀντιπροσωπευτικῶν αὐτῶν τύπων μιᾶς φιλολογικῆς ἐποχῆς νὰ ἐξηκολούθουν ὁμαλαὶ καὶ ἀδιατάρακτοι, ἂν ἕνα ἐξαιρετικὸν γεγονός δὲν ἤρχετο νὰ σπείρῃ ζιζάνια καὶ νὰ κἀνῃ τοὺς δύο μας σατυρικοὺς ἀπὸ... δύο χωριά. Μία κριτικὴ τοῦ Ροΐδη, μία ἐμπνευσμένη καὶ ἐνθουσιώδης, πράγματι, κριτικὴ διὰ τὴν ποιητικὴν ἰδιοφυΐαν καὶ τὸ ἔργον τοῦ Δημητρίου Κόκκου, διήγειρε τὴν μὴνιν, τὴν ζήλεια καὶ τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Σουρή. Ὁ τελευταῖος κηρύττει τὸν πόλεμον, με μίαν ἔμμετρον ἐπίθεσιν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν θά δημοσιεύσωμεν μερικὰς περικοπὰς, καὶ ἀναθέτει εἰς τοὺς ἀναπόσπαστους οὐραγοὺς του, τὸν Φασουλῆ καὶ τὸν Περικλέτο, νὰ περιποιηθῶν καταλλήλως τὸν «παρδαλομούστακο κριτικόν» :

Ο ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΟΥΡΗΣ

Π. — Μὰ δὲν μοῦ λὲς στὴν πίστι σου ποῖος εἶνε τοῦτος πάλι, πού κάθε τόσο Φασουλῆ σηκώνει τὸ κεφάλι καὶ ποιητὰς χειροτονεῖ ὡς πού νὰ πῆς κρεμμύδι καὶ ὁποιοὺς θέλει στὴν στιγμὴ τοὺς κάνει σὰν σκουπίδι :

Καὶ ἀπαντᾷ ὁ Φασουλῆς :

Ἐδῶ εἰς τὸ Ρωμῆικο, τὸν τόπον τῶν ἐν τέλει, ὁ ἕνας κι' ἄλλος ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ ὅ,τι θέλει. Ἐδῶ ἀκμάζουν εὐθαλεῖς αἱ δάφναι καὶ μυρσῖναι, ἐδῶ δὲν φαίνεται καθεὶς ἐκεῖνος ὅπου εἶνε, ἐδῶ κανένα χαρτοσιὰ με τοὺς σοφοὺς δὲν πιάνει, ἐδῶ κι' αὐτὸς ὁ Βασιληᾶς τὸν βασιλέα κάνει.

Ἐπ' αὐτοὺς τοὺς ὄρους, μέσα στὴν πνευματικὴ αὐτῇ ἀναρχίᾳ ποῦ, κατὰ τὸν Σουρή, μᾶς δέρνει, φιλοδοξεῖ καὶ ὁ Ἐμμανουὴλ Ροΐδης νὰ γίνῃ κριτικὸς καί...

Ἐκ τῶν περάτων ἔκραξαν οἱ Γραββαρίζαι ὅλοι : «θέλεις νὰ εἶσαι κριτικὸς ;... νὰ εἶσαι κὺρ Μανῶλη !»

Καὶ συνεχίζει ὁ Φασουλῆς :

Καὶ γράφει μετὴν δύναμιν τῆς κριτικῆς του πέννας Ἀνοησίας εὐφρεῖς, κομψὰς, τετορνευμένας. Καὶ ἂν τοὺς βρωμοστίχους σου δὲν χύνεις βρὲ χαλντούπη στοῦ καλλιγλώσσου ψιττακοῦ τὸ κριτικὸ καλοῦπι βαβαὶ καὶ τρεῖς ἀλλοίμονο σὲ σένα φουκαρᾶ... με μίαν εἰρωνεῖαν του σὲ κάνει μασκαρᾶ.

Με τοὺς τελευταίους αὐτοὺς στίχους, ὁ Σουρῆς ὑπαινίσσεται τὴν ἐποχὴν, ποῦ ὁ Ροΐδης ἔρριξε τὴν κριτικὴ μπόμπα «περὶ συγχρόνου ἑλληνικῆς ποιήσεως», ἀναστάτωσε τοὺς φιλολογικοὺς κύκλους, σβύνων, με μιὰ μονοκονδυλιά, καὶ με περισσότερο πνεῦμα παρὰ εὐθυκρισίᾳ, — ἡ ἀλήθεια ἀλήθεια, — τὴν ποιητικὴν παραγωγὴν τῆς ἐποχῆς του, καὶ ἠνάγκασε τὸν Ζὰν Μωρεᾶς νὰ ἐκδώσῃ πολυσέλιδον διατριβὴν, διὰ νὰ προστατεύσῃ τοὺς συναδέλφους του ἀπὸ τῆς ἀδίκου ἐπιθέσεως.

Κατωτέρω ὁ Σουρῆς, σκανδαλοθηρῶν προφανῶς, ἀποκαλύπτει τὰ αἷτια ποῦ ὑπηγόρευσαν τὴν κριτικὴν τοῦ Ροΐδη. Εἶνε... πολιτικά :

Τοῦ ἐφορτώθη τὸ ἕψηλὸ τῶν αἰθουσῶν συναξι, κι' ὡς λέγουν τοῦ ὠμίλησαν πολὺ ἀπὸ τὸ κόμμα καὶ βουλευταὶ καὶ ὑπουργοὶ καὶ δέ σποιναι ἀκόμα. «Πρέπει νὰ γράψῃς κάτι τι σπουδαῖον περὶ Κόκκου κι' ἐμεῖς θά σοῦ πληρώσωμε τὴν χάριν μετὰ τόκου».

Με ἄλλα λόγια, οἱ παράγοντες τοῦ Τρικουπικοῦ κόμματος ἀνέθεσαν εἰς τὸν κριτικὸν νὰ λιθανίσῃ τὸν εὐνοοῦμενον τοῦ πρωθυπουργοῦ ποιητὴν. Ἄλλ' ὁ Σουρῆς ἀδίκει τὴν εὐφύϊαν του. Αἱ ἀξίαι δὲν ἐμαγειρεύοντο τότε εἰς τὰ πολιτικὰ γραφεῖα καὶ ἤξερε, καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον, πόσο χειραφετημένο καὶ ἀνυπότακτο πνεῦμα ἦτο ὁ Ροΐδης. Τί νὰ κἀνῃ ὅμως ; Ἐκινδύνευε τὸ μονοπώλιον. Τὸ μονοπώλιον τοῦ πνεύματος. Τὸ μονοπώλιον τῆς σατύρας, τῆς ἐμμέτρου, ἐννοεῖται, διότι τῆς πεζῆς κατεῖχε τὰ σκῆπτρα, — τὰ ὁποῖα κανεὶς, οὔτε ἐκ τῶν πρὸ αὐτοῦ, οὔτε καὶ τῶν μετ' αὐτὸν δύναται νὰ τοῦ διαφιλονεικήσῃ, — ὁ Ἐμμανουὴλ Ροΐδης. Ὑπατος κριτῆς, τότε, τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας, ἕνα εἶδος φιλολογικοῦ Πάπα, ὁ Ροΐδης ἐνόμιζε ὅτι εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ χειροτονεῖ ποιητὰς. Τὴν φορὰ αὐτῇ δὲν ἔπεφτε ἔξω. Κάποια φινέτσα, κάποια ἀττικὴ χάρις, ποῦ ἔχει ὁ στίχος τοῦ Κόκκου, προσόντα ποῦ δὲν τὰ πολυβρίσκεις εἰς τὸ ποιητικὸν ἔργον τοῦ Σουρή, εἰς τοὺς στίχους τοῦ συντάκτου τοῦ «Ρωμοῦ», — ἔξυπνους, ἀναμφισβητήτους καὶ ἀτατισμένους, ἀλλὰ με ἀλάτι χονδροκοπανισμένους, — ἐφείλκυσαν ἰδιαίτερας τὴν προσοχὴν τοῦ συγγραφέως τῆς «Παλίσης». Ἄλλ' ὁ τελευταῖος ἐλογάριαζε χωρὶς τὸν ξενοδόχον, χωρὶς τὸν συντάκτην τοῦ «Ρωμοῦ», τὰ οἰκόπεδα τοῦ ὁποίου κατεπατοῦντο, ὅλως ἀπροόπτως, καὶ ὁ ὁποῖος, ἐπιστρατεύσας τοὺς δύο πολυτίμους του συνεργάτας, τὸν Φασουλῆ καὶ τὸν Περικλέτο, κατήλθε λαῦρος εἰς τὸν ἀγῶνα, εἰς ἕνα ἀγῶνα ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἐστιῶν.

Ὁ Σουρῆς εἶχε πάρει πιά κατῆφορο. Καὶ στὸν κατῆφορο αὐτὸ τίποτε δὲν μποροῦσε νὰ τὸν κρατήσῃ. Χώνει τὴν οὐρά του καὶ εἰς τὸν ἰδιωτικὸν ἀκόμη βίον τοῦ ἐχθροῦ καὶ βάζει στὸ στόμα τοῦ Φασουλῆ τοὺς στίχους αὐτοὺς :

Ἐγὼ με ὅσα κι' ἂν μοῦ λὲς, ἀπ' ὅλους τὸν χωρίζω, τὸν Θεοτὸ ὕμνη* προσκυνῶ καὶ τὸν ἀναγνωρίζω ἂν καὶ θαρρῶ πὼς τάχασε κι' αὐτὸς ὁ φουκαρᾶς γιὰ τὸ πῆρε τὸ μυαλὸ ἐκεῖν' ἢ Ζανταρᾶς.

Δι' ὅσους ξέρουν τὰς τρυφερὰς σχέσεις τοῦ πνευματώδους συγγραφέως μετὸν ποδογυρον. Δι' ὅσους ξέρουν τὴν παθολογικὴν ἀδυναμίαν ποῦ ἔτρεφε ὁ Ροΐδης πρὸς τὸ ὠραῖον φύλον, παρ' ὅλον τὸν ἐξάψαλμον ποῦ τοῦ ἔχει τραβῆξει στὸ χαρτί, ἐδυναμίαν ποῦ τὸν παρηκολούθησε μέχρι τῆς τελευταίας του στιγμῆς, μέχρι τῆς στιγμῆς ποῦ ξεψύχησε στὸ σοκάκι τῆς ὁδοῦ Νικοδημιου. Δι' ὅσους ξέρουν τὸν ἐπικουρῶν ὀρισμὸν του περὶ τῆς «ἐκτῆς αἰσθήσεως», ὁ ὑπαινιγμὸς ποῦ ρίχνει ὁ Σουρῆς εἶνε σαφῆς. Ὅσο διὰ τὴν Ζανταρᾶς ἢ μᾶλλον τὴν Ζὰν ντ' Ἀρράς, τὴν Γαλλίδα πριμαντόνα ποῦ ξετρελλάνε τοὺς Ἀθηναίους σ' ἕνα ἀπὸ τὰ θεατρᾶκια τοῦ Ἰλισσοῦ, ἔκαψε καρδιές, ἐχώρισε ἀντρόγυνα καὶ ἀδειασε τσέπη, γι' αὐτὴν θά μιλήσω ἄλλοτε ἐν ἐκτάσει. Τῆς ἀξίζει τῆς μερμπάντισσας...

Α. ΦΟΥΦΑΣ